

3.6. MODELAREA SEDIMENTĂRII ALUVIUNILOR	1
3.6.1. Caracteristicile aluviunilor	2
3.6.2. Modelarea sedimentării în regim hidrostatic (MS1)	3
3.6.2.1. Modelul spatial	3
3.6.2.2. Modelul parametric.....	4
3.6.2.3. Modelul energetic.....	4

3.6. MODELAREA SEDIMENTĂRII ALUVIUNILOR

Studiul deplasării sedimentelor are ca **obiective**:

- explicarea formării rocilor sedimentare prin acțiunea apei
- exploatarea în condiții eficiente a construcțiilor și instalațiilor hidrotehnice.

Rezultatele studiului deplasării sedimentelor se finalizează în două categorii de mărimi fizice:

- **viteza**
 - **de sedimentare**
 - în regim hidrostatic („viteza de cădere”)
 - în regim hidrodinamic („viteză de sedimentare”)
 - **de transport** în regim hidrodinamic („viteza critică de antrenare”)
- **capacitatea de transport**
 - prin alunecare (transport pe substratul solid)
 - în suspensie

Miscarea/ deplasarea sedimentelor se face în trei etape (**Fig.3.6.1**):

- **eroziune**: la nivelul suprafeței topografice, sub acțiunea factorilor meteorologici (temperatură, precipitații, vânt) cu intensități variabile determinate de gradul de acoperire cu vegetație, pantă și natura litologică a formațiunilor geologice.
- **Transport**: sub acțiunea fluidelor în mișcare (aer/apa; apa fiind principalul agent de transport)
- **Sedimentarea**: finalizată acolo unde viteza agentului de transport (apă/aer) se reduce.

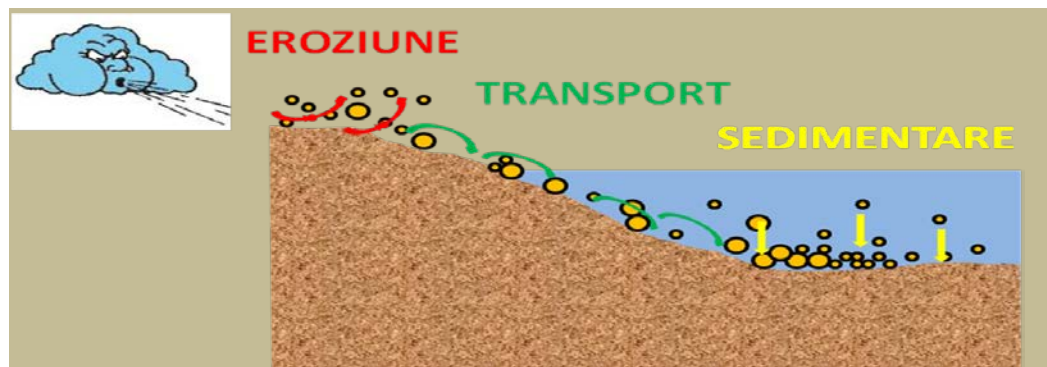

Fig.3.6.1. Etapele deplasării sedimentelor

Modelarea sedimentării aluviunilor se bazează pe un model conceptual cu trei componente:

- **modelul spațial** care în mod schematic definește geometria spațiului în care se produce sedimentarea
- **modelul parametric** care precizează caracteristicile **parametrice** ale :
 - **sedimentului**: greutate specifică, formă, dimensiune etc.
 - **fluidului** în care se produce sedimentarea: greutate specifică, densitate, vâscozitate, temperatură, tensiune superficială etc.
- **modelul energetic** care precizează forțele ce acționează asupra sedimentelor și fluidelor:
 - forțele masice
 - forțele hidrostatice
 - forțele de tensiune (normale/tangențiale)
 - forțele de rezistență hidrodinamică

3.6.1. Caracteristicile aluviunilor

Aluviunile sunt constituite din particule solide sub formă de granule de diferite forme și dimensiuni. Caracterizarea preliminară a aluviunilor se face pe baza **curbei granulometrice (Fig.3.6.2.)**, scara granulometrică cea mai utilizată în sedimentologie fiind scara granulometrică Udden-Wentworth (**Tabel 3.6.1.**)

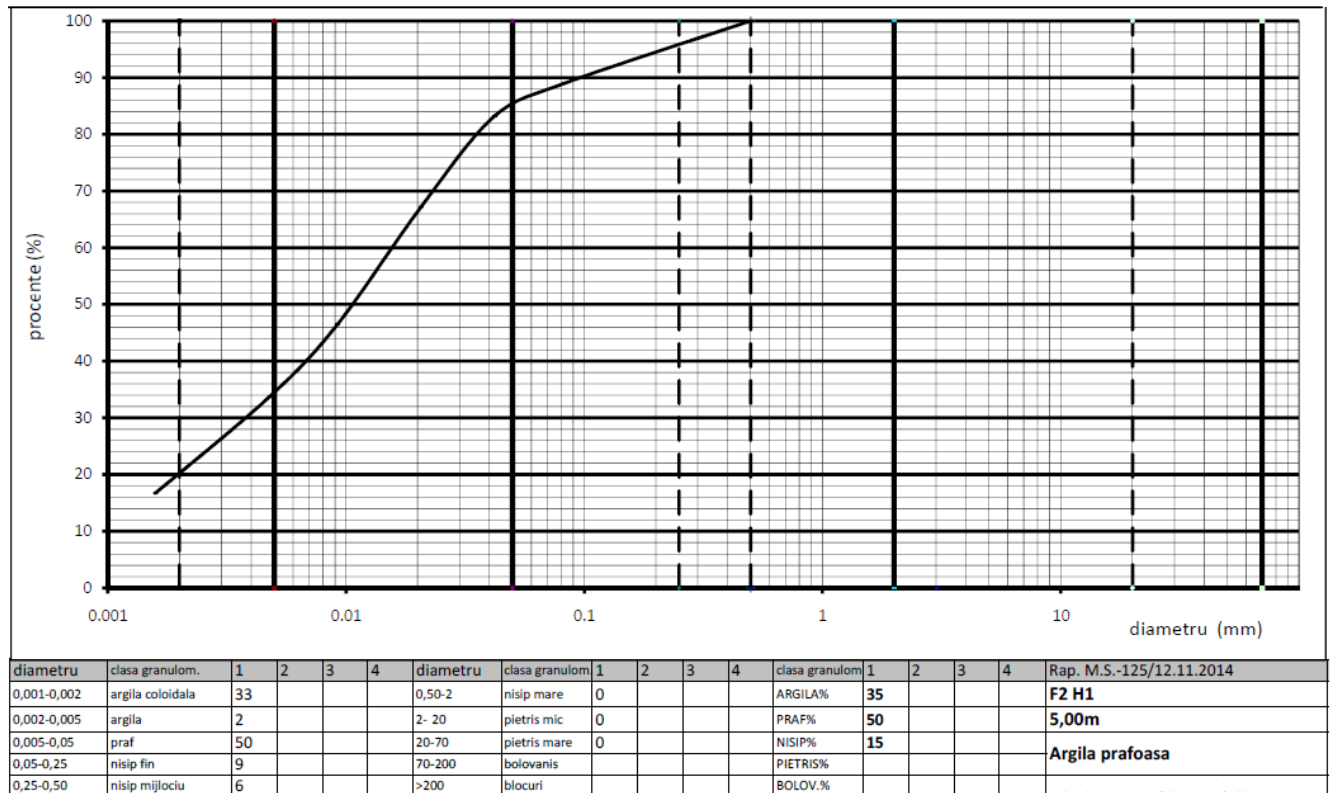

Fig.3.6.2. Curba granulometrică cumulativă standard pentru studii geotehnice.

Tabel 3.6.1. Scara granulometrica Udden-Wentworth

Dimensiunea clastelor		Denumirea categoriilor granulometrice			
[mm]	Phi: [-log ₂ (d[mm])]	Romana		Engleza (Shepard)	
>256.000	<-8	blocuri	rudit (psefit)	<i>boulders</i>	gravel
64.000	-6	galeți		<i>cobbles</i>	
4.000	-2			<i>pebbles</i>	
2.000	-1	pietriș		<i>granules</i>	
1.000	0	f.grosier	arenit (psamit)	<i>v. coarse</i>	sand
0.500	1	grosier		<i>coarse</i>	
0.250	2	mediu		<i>medium</i>	
0.125	3	fin		<i>fine</i>	
0.063	4	f.fin		<i>v. fine</i>	
0.031	5	grosier	silt (aleurit)	<i>coarse</i>	silt
0.016	6	mediu		<i>medium</i>	
0.008	7	fin		<i>fine</i>	
0.004	8	f.fin		<i>v. fine</i>	
<0.004	>8	lutit (pelit)		clay	

Caracteristicile principale ale sedimentelor sunt:

- **greutatea volumică** cuprinsă între $\gamma = 2,2 \div 2,8 \frac{tf}{m^3}$ și pentru cuarț, mineral predominant în nisip $\gamma_{cuarț} = 2,65 \frac{tf}{m^3}$;
- **forma** granulelor este exprimată prin **sfericitate** care este definită ca raportul dintre aria suprafeței particulei și aria unei sfere de volum egal.
- **mărimea** granulelor, importantă pentru regimul de sedimentare al acestora, este exprimată prin **mărimea hidraulică** [ecuațiile (6.6) și (6.10)] definită ca **viteza constantă** de cădere liberă, prin proprie greutate într-un lichid cu o anumită vâscozitate aflat în repaus la o anumită temperatură (legea lui Stokes).

3.6.2. Modelarea sedimentării în regim hidrostatic (MS1)

Modelul conceptual al sedimentării în regim hidrostatic are trei componente: modelul spațial, modelul parametric și cel energetic.

3.6.2.1. Modelul spațial

Modelul spațial (Fig.3.6.3) are două componente:

- **spațiul de sedimentare** este o prismă rectangulară, suficient de mare (spațiu „infini”) în raport cu mărimea granulelor astfel încât să nu influențeze deplasarea acestora sub acțiunea forțelor masice .

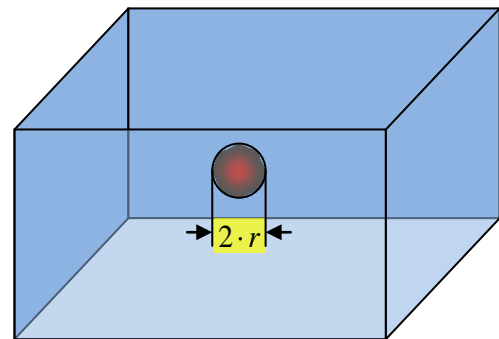

Fig.3.6.3. Modelul spațial al sedimentării în bazine stagnante

- **geometria granulelor** care se sedimentează:
 - pentru simplificarea modelării se utilizează granule **sferice**
 - pentru a elimina influența turbulenței și a forțelor inerțiale:
 - **raza sferei** $r < 0,005\text{cm}$

3.6.2.2. Modelul parametric

Modelul parametric este completat de caracteristicile „participantilor” la procesul de sedimentare :

- **caracteristicile fluidului** în care se face sedimentarea:
 - **densitatea apei:** ρ_{apa}
 - **vâscozitatea apei:** μ_{apa}, ν_{apa}
- **caracteristicile granulei care se sedimentează:**
 - **densitatea sedimentului:** ρ_{sed}

- **masa granulei de sediment:** $m_{sed} = \rho_{sed} \cdot \frac{4 \cdot \pi \cdot r^3}{3}$

3.6.2.3. Modelul energetic

Modelul energetic este constituit din principalele **trei forte** al căror echilibru stabilesc starea de mișcare a granulei sedimentare sferice aflată într-un fluid în repaus (**Fig.3.6.4**):

- **forța masică:**

$$F_G = m_{sed} \cdot \vec{g} = \rho_{sed} \cdot \frac{4 \cdot \pi \cdot r^3}{3} \cdot \vec{g} \quad (3.6.1)$$

- **forța arhimedică:**

$$F_A = \rho_{apa} \cdot \vec{V}_{sed} \cdot \vec{g} = \rho_{apa} \cdot \frac{4 \cdot \pi \cdot r^3}{3} \cdot \vec{g} \quad (3.6.2)$$

- **forța de rezistență:**

$$F_{R_vascoz} = 6 \cdot \pi \cdot r \cdot \mu \cdot \vec{V} \quad (6.3)$$

datorată vâscozității și valabilă cu aproximație pentru o granulă sferică cu $r < 0,03\text{mm}$ care se deplasează cu viteza \vec{V} .

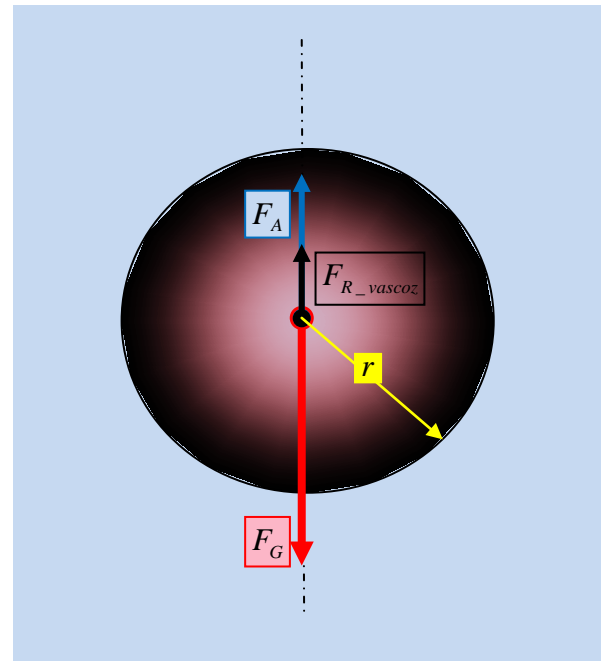

Fig.3.6.4. Echilibrul forțelor din modelul energetic al sedimentării în regim hidrostatic

Forța care determină mișcarea **accelerata** ($\frac{d\vec{V}}{dt}$) a granulei sferice de **masa** data (m_{sed}) rezultată din echilibrul celor trei forțe se obține din ecuația:

$$m_{sed} \cdot \frac{d\vec{V}}{dt} = F_G - F_A - F_{R_vascoz} \quad (3.6.4)$$

in care inlocuind expresiile celor trei forțe se obține:

$$m_{sed} \cdot \frac{d\vec{V}}{dt} = \rho_{sed} \cdot \frac{4 \cdot \pi \cdot r^3}{3} \cdot \vec{g} - \rho_{apa} \cdot \frac{4 \cdot \pi \cdot r^3}{3} \cdot \vec{g} - 6 \cdot \pi \cdot r \cdot \mu \cdot \vec{V} \quad (3.6.5)$$

Viteza constanta de sedimentare \vec{V}_{sed} a granulei de sediment m_{sed} se obține din ecuatia (3.6.5) pentru $\frac{d\vec{V}}{dt} = 0$

$$\rho_{sed} \cdot \frac{4 \cdot \pi \cdot r^3}{3} \cdot \vec{g} - \rho_{apa} \cdot \frac{4 \cdot \pi \cdot r^3}{3} \cdot \vec{g} - 6 \cdot \pi \cdot r \cdot \mu \cdot \vec{V}_{sed} = 0$$

din care rezulta

$$\vec{V}_{sed} = \frac{2 \cdot r^2}{9 \cdot \mu} \cdot \vec{g} \cdot (\rho_{sed} - \rho_{apa}) \quad (3.6.6)$$

Revenind la ecuatia (3.6.5) in care inlocuim expresia masei granulei de sediment (m_{sed}) se obține:

$$\rho_{sed} \cdot \frac{4 \cdot \pi \cdot r^3}{3} \cdot \frac{dV}{dt} = \rho_{sed} \cdot \frac{4 \cdot \pi \cdot r^3}{3} \cdot \vec{g} - \rho_{apa} \cdot \frac{4 \cdot \pi \cdot r^3}{3} \cdot \vec{g} - 6 \cdot \pi \cdot r \cdot \mu \cdot \vec{V} \quad (3.6.7)$$

si prin simplificare rezulta:

$$\frac{d\vec{V}}{dt} = \frac{\rho_{sed} - \rho_{apa}}{\rho_{sed}} \cdot \vec{g} - \frac{9 \cdot \mu}{2 \cdot r^2 \cdot \rho_{sed}} \vec{V} \Leftrightarrow \frac{d\vec{V}}{dt} = \frac{\rho_{sed} - \rho_{apa}}{\rho_{sed}} \cdot \vec{g} - K_1 \cdot \vec{V} \quad (3.6.8)$$

în care am notat cu $K_1 = \frac{9 \cdot \mu}{2 \cdot r^2 \cdot \rho_{sed}}$ coeficientul vitezei de sedimentare.

$$\frac{d\vec{V}}{dt} = \frac{\rho_{sed} - \rho_{apa}}{\rho_{sed}} \cdot \vec{g} - K_1 \cdot \vec{V}; K_1 \Rightarrow \frac{1}{K_1} \frac{dV}{dt} = \frac{\rho_{sed} - \rho_{apa}}{K_1 \cdot \rho_{sed}} \cdot \vec{g} - \vec{V} \quad (3.6.9)$$

Observand (din ecuatia (3.6.6) ca:

$$\frac{\rho_{sed} - \rho_{apa}}{K_1 \cdot \rho_{sed}} \cdot \vec{g} = \frac{\rho_{sed} - \rho_{apa}}{\rho_{sed}} \cdot \frac{2 \cdot r^2 \cdot \rho_{sed}}{9 \cdot \mu} \cdot \vec{g} = \vec{V}_{sed}$$

ecuatia (3.6.9) devine:

$$\frac{1}{K_1} \frac{d\vec{V}}{dt} = \vec{V}_{sed} - \vec{V} \Leftrightarrow \frac{d\vec{V}}{dt} = K_1 (\vec{V}_{sed} - \vec{V})$$

care prin integrate de la momentul $t=0$ cand viteza granulei este $\vec{V}=0$ pana la un moment t cand viteza este $\vec{V} < \vec{V}_{sed}$ conduce la ecuatia:

$$\int_0^{\vec{V}} \frac{dV}{\vec{V}_{sed} - V} = K_1 \int_0^t dt \Rightarrow \vec{V} = \vec{V}_{sed} \cdot (1 - e^{-K_1 t})$$

in care pentru $t = \infty$ viteza de sedimentare („**marimea hidraulica**” a granulei de sediment) este:

$$\vec{V} = \vec{V}_{sed} = \frac{2 \cdot r^2}{9 \cdot \mu} \cdot \vec{g} \cdot (\rho_{sed} - \rho_{apa}) \quad (3.6.10)$$

Formula (3.6.10) este valabila pentru o granula cu $r < 0,03mm$, intr-un spatiu „**infinit**” si in **regim laminar** pentru

$$Re = \frac{2 \cdot \vec{V}_{sed} \cdot r}{\nu} < 0,1.$$

Intr-un **spatiu finit** in orice regim de miscare permanent ($\frac{d\vec{V}}{dt} = 0$) pentru o granula de sediment sferica de raza r viteza de sedimentare limita se poate exprima in functie de coeficientul unitar de rezistenta la inaintare (C_{rez}):

$$F_{R_vascoz} = F_G - F_A = C_{rez} \cdot \frac{\rho_{apa}}{2} \cdot \vec{V}^2 \cdot \pi \cdot r^2 = \rho_{sed} \cdot \frac{4 \cdot \pi \cdot r^3}{3} \cdot \vec{g} - \rho_{apa} \cdot \frac{4 \cdot \pi \cdot r^3}{3} \cdot \vec{g} = \frac{4 \cdot \pi \cdot r^3}{3} \cdot \vec{g} \cdot (\rho_{sed} - \rho_{apa})$$

din care rezulta:

$$C_{rez} = 2.66 \cdot \frac{r}{\vec{V}^2} \cdot \vec{g} \cdot \frac{\rho_{sed} - \rho_{apa}}{\rho_{apa}}$$

Coeficientul unitar de rezistenta la inaintare (C_{rez}) si **viteza de sedimentare** mai depind si de:

- **limitarea spatiului de sedimentare** determina reducerea **vitezei de sedimentare** (dovedit experimental; **Fig.3.6.5**):
 - Daca $\frac{R}{r} = 100$ rezulta o reducere de 2,5%
 - Daca $\frac{R}{r} = 10$ rezulta o reducere de 28%

- **concentratia particulelor solide** exprimata ca raport intre volumul de particule solide (Vol_{SED}) si volumul total (Vol_{TOTAL} inclusiv lichid) conduce la reducerea vitezei de sedimentare:

- $\frac{Vol_{SED}}{Vol_{TOTAL}} = 1\%$ rezulta o reducere de 20%

- $\frac{Vol_{SED}}{Vol_{TOTAL}} = 4\%$ rezulta o reducere de 35%

- **Numarul lui Reynolds** care indica regimul miscarii:

- $Re < 1$ -laminar
- $1 < Re < 30$ -tranzitie laminar-turbulent
- $30 < Re < 400$ - turbulenta reversibila
- $Re > 400$ - turbulenta „patratice”/ireversibila

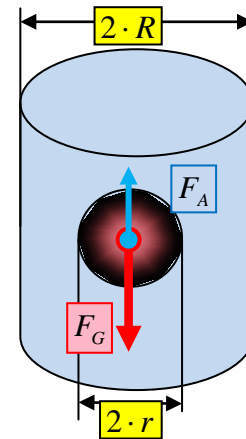

Fig.3.6.5. Efectul dimensiunii spatiului de sedimentare asupra vitezei de sedimentare

O sinteza a rezultatelor experimentale care evalueaza **viteza de sedimentare** in functie de regimul de curgere si dimensiunea granulelor arata o crestere a acestei viteze pe masura ce regimul de curgere trece de la **laminar** la **turbulent** si dimensiunea granulelor **creste** (**Tabelul 3.6.2 și Fig.3.6.6.**).

Tabelul 3.6.2. Domenii de valabilitate pentru viteza de sedimentare in regim hidrostatic

Regim curgere	Numar Reynolds	$r[cm]$	Viteza de sedimentare $V_{sed} \left[\frac{cm}{sec} \right]$ (Mărimea hidraulică)
Laminar	$Re < 1$	$r < 0,005$	$V_{sed} = \frac{2 \cdot g \cdot r^2}{9 \cdot \nu} \cdot \left(\frac{\rho_s}{\rho_{apa}} - 1 \right)$
Tranzitie: laminar-turbulent	$1 < Re < 30$	$0,005 < r < 0,03$	$V_{sed} = \frac{2 \cdot r \cdot g^{\frac{2}{3}}}{5 \cdot \nu^{\frac{1}{3}}} \cdot \left(\frac{\rho_s}{\rho_{apa}} - 1 \right)^{\frac{2}{3}}$
Turbulent „neted”	$30 < Re < 400$	$0,03 < r < 0,1$	$V_{sed} = \frac{(2 \cdot r)^{\frac{2}{3}} \cdot g^{0,56}}{2,18 \cdot \nu^{0,11}} \cdot \left(\frac{\rho_s}{\rho_{apa}} - 1 \right)^{0,56}$
Turbulent „patratice”	$Re > 400$	$r > 0,1$	$V_{sed} = 1,2 \cdot \sqrt{2 \cdot g \cdot r \cdot \left(\frac{\rho_s}{\rho_{apa}} - 1 \right)}$

Fig.3.6.6.

Variatia vitezei de sedimentare \vec{V}_{sed} in functie de raza particulei (r) si numarul Reynolds (Re)

	r.laminar	r.trazitie	r.turb_neted	r_turbulent
■ Re_{min} [-]	0.01	0.1	30	400
■ V [cm/sec]	0.000089925	0.076786207	0.745914683	2.159099812
■ r_{max} [cm]	0.005	0.03	0.1	0.2
■ Re_{max} [-]	0.1	0.3	400	1000